

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1995
FORFATTER:	Ove Lunden
TITEL:	Jul på Dyrehavegård.
KORT RESUME:	Ca. 1930. Bl.a. om faderen, forpagter A. P. Lunden.

Jul på Dyrehavegård

af Ove Lunden

Mit hjem var Dyrehavegård ved Kolding. Julen begyndte så småt på min fars fødselsdag den 14. december. Da fik vi grønlankål på vendsysselsk maner. Disse kål blev kogt i suppe, derefter blev de krystet, det vil sige, at man pressede saften og suppen ud ved at lave kugler og trykke dem hårdt i hænderne. Kuglerne blev gemt på loftet, hvor der var godt med træk og koldt, derefter tog man de kugler ned, der skulle bruges. De blev skåret med en kniv og varmet i en gryde med lidt fedtstof, sukker, salt og fløde. Dertil fik vi brunede kartofler, flæsk, kold kogt medisterpølse, rødbeder og sennep.

I mange år holdt vi en aften med de unge mennesker, som var ansat. Det udviklede sig til, at det også var for venner og familie, så huset blev fuldt. Der blev sunget, klippet julepynt, fortalt eller læst historier, og hen på aftenen fik vi kaffe og småkager. I min barndom blev der serveret hvidtøl, koldt eller kogt, men der var ikke snaps. Den første snaps, far serverede, var til hans 50 års fødselsdag i 1938.

I tiden fra den 14. december og indtil jul var der mange forberedelser både ude og inde. Som nævnt var der mange unge, og arbejdet skulle gerne tilrettelægges, så de kunne komme hjem. Da mor og far var fra Vendsyssel, havde de mange unge deroppe fra, og flere af dem var kun hjemme til jul.

Der skulle skæres hakkelse og vales korn til hestene, males korn og blandes kraftfoder til ko- og svinestalden.

I marken skulle vi helst være færdige med at pløje. Plovene skulle hjem, gøres rene og sættes ind. En plov måtte ikke stå ude julenat, for så satte Jerusalems Skomager sig på den, og det ville give misvækst det næste år. Man skulle have tærsket korn. Halmen skulle køres fra laden over på staldlofterne, så det var nær dyrene. Man skulle have ryddet op overalt, der skulle være brændsel, træ og kvas (hakkede grene) til rådighed for køkkenet. Foder til dyrene skulle køres ind, det var sukkerroeaffald med top, som blev hentet fra nogle jordkuler, der var gravet ned. Vi havde nogle store kasser, som vi kunne slæbe ind i foderloen, hvorfra så fodermesteren kunne hente det med trillebøren. I hestestalden skulle der gøres roer rene, det var dog først i de senere år, man begyndte at fodre heste med roer.

Der skulle slagtes. Flæsken skulle saltes, der blev lavet pølser, medister og rullepølse, sylte og leverpostej. Jeg kan huske, da man begyndte at henkøge. Det kunne være pølser og ribben, som først skulle steges, inden man satte dem på glas. Det var spændende, om lågene holdt på glassene, når det var kogt, ellers måtte man gøre det om igen. Der blev slagtet gris og lam til de familier, der havde hjulpet meget i løbet af året ved at hakke roer og tage dem op. Det var fabriksroer, og de skulle graves op og toppen hugges af med en kniv. Der var også ekstra hjælp i høsten. Disse familier samt 3 gifte familier, der arbejdede fast på gården og boede i husene, der hørte med til

Familien på Dyrehavegård i 1930. Fra venstre: Ove, Mor (Karen Grønborg), Holger, Gerda, Far (Anders Peter Lunden) og Signe Marie

gården, skulle have flæsketeg til jul, og det er sikkert, at mange ikke havde råd til at købe. Der var megen arbejdsløshed og fattigdom, så der blev lavet kødpakker, som blev delt ud.

Der blev bagt meget. Det var skik, at vi ikke fik rugbrød fra Jul til Helligtrekonger, vi fik sigtebrød og franskbrød i stedet. I det daglige fik vi ikke franskbrød, men sigtebrød. Stovasken skulle også være i orden, det betød uheld at have tøj hængende julen over. Julekagerne skulle bages. Der skulle være mange pebernødder, de stod

fremme hele julen og blev også brugt som betaling ved spil. En aften lavede man konfekt, der skulle også gerne brændes mandler.

De unge lavede småting. Pigerne syede, man lavede de fleste julegaver selv. Der var hyggeaftener med sang og historie. Som tiden er gået, står der nok en særlig glans over den tid. Det var en afveksling i dagligdagen, som ellers var uden de store adspredelser.

En dygtig husmoder skulle have huset rent og pænt. Kakkellovnene skulle pudses. Møbler

børstes, der var ingen støvsuger. De få tæpper, man havde, blev banket. Gulvene skuret og ferniseret, det skulle gerne være om aftenen, så fernisen var tør til næste morgen.

Som julen nærmede sig, steg forventningerne, især ved os børn, men der var en del af de unge, der også glædede sig meget. Det var dem, der ikke før havde været hjemmefra og som nu skulle have fri. En dag før jul var vi børn nede i Kolding for at købe julegaver. Det var små beløb, vi havde at købe for, men vi fik lov til at købe en ting til de unge, det var mest en blyant med viskelæder. Far og mor gav dem en lommebog (Anders Nielsens lommebog for landmænd). Vi fandt en lille ting til hinanden, og det vigtigste var så en gave til mor og far. Jeg tror nok, mor mange gange har fået en glasskål og far lomme-
tørklæder.

Den 23. var der hyggeaften, der skulle man være færdig med alt ude og inde. De, der skulle rejse hjem, var klar til at tage afsted med det første tog om morgenen. Der var en pige og en af eleverne, det var gerne dem fra Koldingeggen, som blev. De kunne komme hjem med cykel eller rutebilen juleaften efter kl. 12. Der var dog gerne en pige og så forvalteren juleaften, fire børn, mor og far, og så kom tante Cille og morbroder Ejnar, han var skrædder i Kolding, og de havde ingen børn.

Dagen før juleaften var træet pyntet, det stod i elevstuen, og der var trukket for vinduerne, så vi børn ikke skulle se det, før det stod i sin fulde glans. Vi var ikke i kirke før juledag. Julebordet var dækket med det fine anemonestel der var dækket med lidt gran, små porcelænsnisser, hvid dug og servietter. Der var glas til saftevandet og et glas til portvin til desserten, og de store røde

sangbøger var der også. Jeg har endnu tre af dem. De var trykt i 1909, og der var 14 salmer med kønne pennetegninger af en Valdemar Nielsen. Der var tændte lys, og på et fad en pakke, det var mandelgaven.

Juleaften var en festlig aften. Vi havde alle det bedste tøj på, far i mørkt, min broder og jeg i matrostøj. Når mor sagde værsgod, gik vi ind i spisestuen til det festlige bord og tændte lys, man mærkede en særlig stemning og store forventninger til aftenen. Vi begyndte med at synge: »Det kimer nu til julefest«, så blev terrinen med managrøden båret ind, og mandelen kom i og blev rørt rundt. Når alle havde fået, blev smørret til smørklatten sendt rundt, derefter sukker og kanel, glassene blev fyldt med jordbærsaft, og under spisningen steg spændingen, om hvem der var den heldige at finde mandelen. Når alle havde spist, viste den heldige så mandlen, gaven blev pakket ud, nok oftest en marcipangris med en rød sløjfe. I løbet af aftenen blev den gerne slagtet og fordelt.

Efter grøden stod den på steg. Der var nogle gange andesteg, men sjældent mere end et stykke til hver, men der var rigelig med flæskesteg. Der var halve æbler, rødkål, syltetøj og asier. Vi kunne få mere saftevand, men der kom også hvidtøl, det var i en glaskande, for til julen havde vi fået et lille anker med juleøl, der stod i kælderen. Efter stegen var der dessert, her skænkede far et glas portvin til de voksne, vi børn fik bunden fyldt, alt efter alder.

Utålmodigheden steg ved os børn, vi syntes, de ældre havde al for god tid, og de blev ved med at snakke. Endelig gik vi fra bordet, men dermed var ventetiden ikke forbi. Vi gik ind i stuen, og medens der blev ryddet op i spisestuen og vasket op i køkkenet, måtte vi vente på juletræet.

Far kom med alle julekortene og brevene. Man læste ikke juleposten, før efter julemaden var spist. Der var mange breve. Der var fra familie, venner og tidligere medhjælpere. Der var ikke mange hilsner og reklamer fra forretninger og handlende. Der kunne være nogle enkelte fra forretningsforbindelser, men de var personlige og skulle henregnes til vennerne.

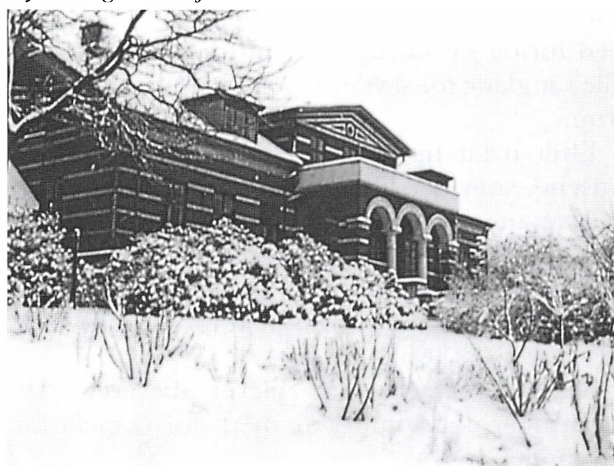
Så forsvandt far, spændingen stod på det højeste, endelig åbnedes døren ind til træet, det stod så der i al sin glans, børnenes øjne strålede. Vi stod lidt, og så på træet, der gik helt op til loftet, med lys og pynt. Der lå pakker under træet, men der var ingen, der rørte eller pillede ved noget. Så tog vi hinanden i hænderne og gik omkring træet, sang flere julesalmer og sange, og når vi havde haft: »Højt fra træets grønne top«, og »Julen varer længe«, sluttede vi med, at far sang en sang, som de altid havde sunget, da han var barn. Der var ingen, der var klar over, hvor den kom fra. Den begyndte med: »Gå bort fra døren, Hansemand«. Min søster er siden blevet klar over, at det er Juletræsgaloppen af H. C. Lumbye. Hun har fået tekst og melodi fra Lulu Ziegler, efter hun havde hørt den i radioen.

Så toppede aftenen, nu skulle vi have gaverne, det tog sin tid. Der blev kun taget en pakke af gangen, og vi så den blev åbnet. Gaven blev beundret og kommenteret, inden vi begyndte på næste pakke. Hvis man brugte den tid til udpakning i dag, med den gaveregn, man oplever, kunne en juleudpakning nok ikke lade sig gøre på en aften. Men jeg er sikker på, at vi nok var mere spændt og ikke mindst mere glade for de gaver, vi fik. Det var mest bløde pakker med tøj, som vi sikkert skulle have alligevel, men der var dog også et stykke legetøj, ikke store ting. En tegne-

bog med farver, måske vandfarver. Et år fik min broder og jeg »Den lille Ingeniør«. Det var små jernskinner med huller, som så skulle skrues sammen, datidens Lego. Jeg var altid meget spændt, om der skulle være en træhest. De legetøjsheste, der har sat de dybeste minder, var to lavet i papmasse og med hjul under. Der var legetøj og en lille vogn, som de kunne spændes for. Forvalteren kom en af juledagene med en hestestald lavet af en træmargarinekasse. Den var med både højhække og krybbe, et fint stykke legetøj. En anden gave, der gjorde et stort indtryk, var en bil, der kunne trækkes op. Efterhånden kom vi gaverne igennem, der blev så budt på hjemmelavet konfekt, der var også æbler og appelsiner og kaffe til de voksne. Efterhånden blev vi børn trætte. Hvis vi ikke var faldet i søvn, sagde vi pænt godnat og gav hånd til hinanden.

Efter juleaften begyndte juledagene, der varede frem til Helligtrekonger. I den tid var det kun det mest nødvendige arbejde, der blev lavet.

Dyrehavegård ved juletid

Frem til det blev normal arbejdsdag var spisetiderne og kosten fulgt af bestemte traditioner. Første måltid var nok ca. kl. 10, da stod den på grønlangkål og pålæg, der blev serveret både koldt og kogt hvidtøl. Kl. 14 var der kaffebord med kage og småkager, der var mere samvær med familien for de unge mennesker, der var hjemme. Aftensmaden var kl. 17, da var der dækket pænt op, og vi fik lidt ekstra, det man kaldte søndagsmad. Flere gange i løbet af julen havde vi træet tændt. Vi havde ikke mange julegæster eller fest.

Nytårsaften var meget lig juleaften med pæn aftensmad, her var der heller ikke stærke drikke. Vi fik et glas vin, når klokken slog tolv. Det må have været stueuret, for vi fik først radio i 1927, måske var det i 26. Det var en Nil-Høg. Det var lavet af et el-firma Nielsen og Høggaard i Kolding, og Morten Nielsen var en af fars bedste venner, og kom meget derhjemme. Det var ikke meget med nytårsskyts, men som regel havde far et par raketter og morbroder Ejnar havde også købt noget forskelligt. Tante Cille var lidt sur over, at han havde brugt penge på det, hun ville administrere, det duede han ikke til. Cilles surhed fortog sig hurtigt, når hun opdagede, at vi alle var glade for skyderiet, og Ejnar var lidt i centrum.

Efter nytår havde vi juletræ for børnene fra husene, som der blev sagt. Det var de familier, der var ansat på gården. Det er mærkeligt at tænke på, hvilken hylde, man var kommet på. I mit hjem var der ikke noget at rutte med, men der var en vis stil og en stor respekt for det, der måtte bruges.

Juletraditionerne er blevet bevaret. De ændringer der kom, skete med stor respekt for de gamle.

Dyrehavegårds gårdsplads